

LA VERGE DELS DOLORS

Església Parroquial de la Nativitat
de la Mare de Déu de Vilaplana

Pintura a l'oli sobre tela de cànem.
Autor desconegut.
Mides màximes: 2'80 m x 1'60 m.
Època probable finals del s.XVII o començament del s. XVIII

CONTEXT HISTÒRIC I ARTÍSTIC

La pintura pertany a l'església parroquial de Vilaplana, dedicada a la Nativitat de la Mare de Déu, construïda entre 1736 i 1739. A l'escena, on hi figura la Verge dels Dolors, s'hi combinen dos tipus iconogràfics, la Verge de la Pietat i Verge dels Set Dolors. Es representa a Maria plorant amb Crist mort recolzat sobre els seus genolls després del Davallament de la creu. El cos de Crist es sosté en una posició inclinada fent descansar els peus a terra. El cor de la Verge és travessat per set espases, reunides en un feix de llum, que simbolitzen els set Dolors. Dels set, tres dels concernen a La Infantesa i quatre a la Passió de Crist.

Detall de la representació de la Verge dels Dolors

DESCRIPCIÓ I ESTAT DE CONSERVACIÓ

Es tracta d'una pintura a l'oli sobre suport tèxtil realitzada probablement a finals del s. XVII o començament del s. XVIII.

El teixit, de cànem, estava subjectat a un bastidor fix. És per això que les característiques pròpies del bastidor i l'estat de feblesa en què es trobava van ser la causa de la major part de les degradacions que afectaven l'obra.

El conjunt presentava pèrdues, localitzades majoritàriament al perímetre i a la part inferior. L'acumulació de brutícia entre la tela i el bastidor, combinada amb la humitat, va provocar l'acceleració d'algunes de les alteracions. En són bon exemple d'això les pèrdues de capa pictòrica localitzades a la part inferior. Cal destacar també que algunes de les pèrdues van ser produïdes per cremades puntuals. D'altra banda la superfície pictòrica presentava un aspecte molt enfosquit que dificultava la lectura de l'obra. Aquest enfosquiment era degut a la presència d'una capa aplicada sobre la superfície visible de l'obra, és a dir, aquella que no estava encoberta pel marc.

Pèrdua per cremada

Pèrdua de suport i capa pictòrica

INTERVENCIÓ DE CONSERVACIÓ I RESTAURACIÓ

Neteja mecànica de l'anvers

El procés va consistir en la retirada de la brutícia dipositada sobre la capa pictòrica amb l'ajuda d'una paletina de pèls suaus i aspiració de baixa absorció. L'eliminació de les gotes de cera es va fer efectiva amb l'aplicació de vapor i escalfor, retirant-les tot seguit amb l'espàtula.

Empaperat i fixació de capa pictòrica

La superfície pictòrica es va empaperar amb Beva 371 al 12% en White Spirit, aportant a posteriori calor i succió de manera controlada per tal de reactivar l'adhesiu i fixar eficaçment la capa pictòrica.

Neteja mecànica del revers

La brutícia superficial es va eliminar mitjançant paletines, raspalls de pèls suaus i aspiració de baixa potència. Amb gomes d'esborrar de diferent duresa es van eliminar els materials aliens més adherits.

Procés d'empaperat

Empaperat de la capa pictòrica

Consolidació del suport

Les pèrdues de suport tèxtil es van soldar amb fils de característiques similars a l'original, tramant-los simultàniament per tal d'imitar el teixit de cànem. La consolidació dels estrips es va realitzar amb la tècnica d'adhesió fil a fil, seguint el lligament del teixit.

Aplicació de bandes laterals

Les bandes, cosides a les vores de la tela original, van permetre el correcte tensat i clavat de la tela al bastidor.

Eliminació de brutícia del revers

Procés de fixació a la taula calenta

Consolidació per microsoldadura de fils

Col·locació de bandes laterals

Bastidor

El bastidor original es va haver de substituir per tal de garantir l'estabilitat de la pintura. Al nou bastidor, de tipus mòbil, se li va aplicar una protecció preventiva contra l'atac de xilòfags i després es va encerar per tal de disminuir la seva sensibilitat a la humitat.

Neteja de capa pictòrica

La neteja es va realitzar de forma selectiva utilitzant un sistema aquós amb agent quelant dèbil: citrat d'amoni en una solució entre l'1 i el 3%, esbandit posterior amb aigua desionitzada.

Consolidació del suport

Substitució del bastidor

Anivellament de les perdues

Abans de realitzar l'estucat es va aïllar la pintura amb una capa de vernís molt lleuger a fi de protegir la superfície.

Per anivellar es va aplicar un estuc magre, fet de cola de conill, carbonat càlcic i pigments terres, de coloració similar a l'original.

Reintegració pictòrica

La tècnica emprada per a la reintegració va ser l'aquarel·la i posteriorment pigments al vernís, intentant sempre unificar el conjunt amb una coloració el més neutra possible.

Envernissat final

L'aplicació del vernís acrílic es va fer per polvorització obtenint un acabat setinat.

Protecció del revers

Es va col·locar un teixit sintètic amb la finalitat de reduir els moviments de la tela derivats dels canvis termohigromètrics i d'actuar, al mateix temps, com a barrera de la pols i dels agents contaminants.

Procés de neteja

Aplicació de l'estuc amb pinzell

Recomanacions de conservació preventiva

Per a una òptima conservació s'aconsella evitar els canvis bruscos d'humitat i temperatura, intentant mantenir la humitat relativa entre el 40 i el 60% i la temperatura entre els 19 i 21°C. Es recomana el control periòdic per tal d'avaluar el comportament de l'obra als canvis mediambientals.

RECURSOS D'INFORMACIÓ

BRUQUETAS, ROCÍO. *Técnicas y materiales de la pintura española en los siglos de oro*. Madrid: Fundación de Apoyo a la Historia del Arte Hispano, 2007.

VILLARQUIDE, ANA. *La pintura sobre tela II. Alteraciones, materiales y tratamientos de restauración*. San Sebastian: Nerea, 2005.

RÉAU, LOUIS. *Iconografía del Arte Cristiano*. Tomo 1 / Volumen 2. Barcelona: Ediciones del Serbal, 1997.

PALET, ANTONI. *Identificación química de pigmentos artísticos*. Col·lecció Textos docent 87. Barcelona, Edicions Universitat de Barcelona, 1997.

CREMONESI, PAOLO. *Reflexions sobre la neteja de les superfícies policromades*. Unicum, 8, 2009, Barcelona.

CR

Conservació i Restauració

Escola d'Art i Disseny - Tortosa

Diputació de Tarragona

10
8/OCTUBRE/10

CR

Conservació i Restauració
Escola d'Art i Disseny - Tortosa
Diputació de Tarragona

LA VERGE DELS DOLORS
Església de la Nativitat de
la Mare de Déu de Vilaplana